

У спеціалізовану вчену раду Д 41.086.03
Національного університету «Одеська
юридична академія»

65009, м. Одеса, Фонтанська дорога, 23

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента Луцика В.В. на дисертацію **Маїлунц Белли Еріківни** на тему «Суб'єкти кримінального переслідування у досудовому провадженні та у провадженні в суді першої інстанції», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Актуальність теми дослідження. Кримінальне переслідування, як функція, кримінального процесу становить собою одне з найбільш дискусійних і неоднозначних явищ в доктрині кримінального процесу. Дисертанткою обрано тему, яка потребує вирішення низки важливих взаємопов'язаних проблем щодо визначення суб'єктів кримінального переслідування, їх повноважень та участі під час проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій.

Водночас варто зауважити, що низка питань, які стосуються суб'єктів кримінального переслідування, особливостей їх статусу, розробки наукових та практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення кримінального процесуального законодавства в частині підвищення ефективності діяльності суб'єктів кримінального переслідування залишаються недостатньо дослідженими в науці кримінального процесу. Попередні наукові дослідження та прийняті на їх основі практичні рекомендації не могли враховувати сучасного стану кримінального процесуального законодавства та судової практики, а відтак не є на сьогодні актуальними.

З огляду на вказані аргументи є всі підстави погодитися із вибором теми дисертаційного дослідження як гостро актуального аспекту теорії та практики кримінального провадження України.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження підтверджується використаною нормативною базою, коректною методологією, фундаментальною теоретичною та емпіричною базою дослідження.

Обґрунтованість наукових положень дисертації, їх достовірність забезпечено тим, що автором в повній мірі враховано чинне національне законодавство, його офіційні та інші тлумачення, досліджено історичні пам'ятки права, використано джерела міжнародного права та іноземне законодавство, національну судову практику.

Теоретичні висновки зроблено з урахуванням результатів вивчення достатнього масиву емпіричних даних (зокрема, соціологічного опитування 114 осіб, серед яких викладачів закладів вищої освіти – 54 особи, слідчих – 14 осіб, прокурорів – 12 осіб, адвокатів – 10 осіб, інших осіб – 4), аналіз ухвал слідчих суддів за 2015-2016 р., узагальнення практики розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність органів досудового розслідування чи прокурора під час досудового розслідування.

Вказана емпірична база дозволила виділити проблемні аспекти здійснення кримінального переслідування у досудовому провадженні та у провадженні в суді першої інстанції та зробити обґрунтовані висновки і узагальнення, низку слушних пропозицій щодо удосконалення КПК України.

Використання в дисертаційній роботі 194 джерел, класичних та сучасних наукових праць вітчизняних та зарубіжних правознавців, матеріалів судової практики надало аргументований характер усіх узагальненням, висновкам та пропозиціям, сформульованим автором.

В роботі комплексно досліджено діяльність суб'єктів кримінального переслідування у досудовому провадженні та у провадженні в суді першої інстанції, теоретичні та прикладні проблеми правового регулювання їх

діяльності. Автором дисертації опрацьовано широке коло теоретичних та прикладних питань, що стосуються кримінального переслідування та його суб'єктів, здійснено низку узагальнень та авторських визначень, запропоновано власне бачення шляхів подальшого удосконалення законодавчого регулювання цього інституту та практики його застосування.

Структура дисертації. Структура дисертації вибудована методично правильно. Назви розділів і підрозділів змістовні, дозволяють отримати загальне уявлення про предмет і об'єкт дослідження. Кожний розділ і підрозділ містять вдало сформовані висновки, що дозволяє читачеві дисертації краще зрозуміти зміст особистого внеску здобувача у дослідження проблем діяльності суб'єктів кримінального переслідування у досудовому провадженні та у провадженні в суді першої інстанції.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що дисертаційне дослідження є одним з перших у вітчизняній науці комплексним дослідженням діяльності суб'єктів кримінального переслідування у досудовому провадженні та у провадженні в суді першої інстанції.

До найбільш вагомих результатів, що містять наукову новизну, варто віднести наступні.

— аргументовано наявність «презумпції кримінального правопорушення», яка закладена у змісті ст. 214 КПК України та означає, що будь-яка інформація про кримінальне правопорушення, яка надійшла до уповноваженої особи, вказує на існування події та складу кримінального правопорушення, поки інше не буде доведене у досудовому розслідуванні чи в суді;

— доведено можливість розширювального тлумачення ч. 1 ст. 291 КПК України в частині визначення необмеженого переліку підстав складання обвинувального акта прокурором, серед яких окремо варто виділити таку підставу, як оперативність, яка не буде пов'язана зі впливом строку досудового розслідування;

- констатовано необхідність здійснення контролю за діяльністю прокурора при самостійному проведенні ним слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій шляхом перевірки керівником відповідного органу прокуратури матеріалів, які були отримані в ході проведення таких дій;

- аргументовано уніфікований перелік прав потерпілого, якими він користується у випадку самостійного підтримання обвинувачення в суді у тому разі, коли прокурор відмовився від підтримання обвинувачення;

- визнано необхідність гармонізації положення ст. 40 та Параграфу 3 Глави 26 КПК України в частині встановлення процедури оскарження слідчим відмови прокурора у погодженні клопотання до слідчого судді про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій чи негласних слідчих (розшукових) дій.

Таким чином, ступінь наукової новизни дослідження, обґрунтованість наведених у ньому положень, висновків та рекомендацій відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Ідентичність змісту автореферату і основних положень дисертації.

Дисертаційне дослідження складається зі вступу, трьох розділів, що включають 10 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (194 найменування) та додатків.

Робота побудована відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, є логічною, структурні елементи взаємопов'язані між собою, висновки - обґрунтовані та доказові, рекомендації - доцільні та витребувані для удосконалення теорії і практики удосконалення діяльності суб'єктів кримінального переслідування у досудовому провадженні та у провадженні в суді першої інстанції.

Матеріали дисертації і автореферату викладено в науковому стилі, літературною державною мовою, зміст вступної частини та висновків автореферату відповідають змісту основних положень дисертації.

Дисертація і автореферат оформлені відповідно до вимог Постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. про «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вчених звань».

Текстових запозичень без посилання на джерела не виявлено.

До здобутків автора роботи варто віднести, те що автор належну увагу присвятила дослідженню запропонованих у вітчизняній кримінально-процесуальній науці доктринальних поглядів щодо кримінального переслідування, його суб'єктів та реалізації їх повноважень у досудовому провадженні та в суді першої інстанції.

Автором проаналізовано сутність кримінального переслідування, визначено коло суб'єктів кримінального переслідування, підстави для їх класифікації та особливості процесуальних відносин. Досліджено наявні в доктрині кримінального процесу підстави для класифікації суб'єктів кримінального переслідування, проведено їх поділ: залежно від зацікавленості у результаті кримінального переслідування; залежно від стадій, на яких вони можуть реалізувати свої права та повноваження в рамках кримінального переслідування; за юридичною природою; за критерієм ініціації участі у кримінальному переслідуванні.

Обґрунтовано доведено, що потерпілий при підтриманні обвинувачення в суді в якості суб'єкта кримінального переслідування має наступні права: не наполягати на новому судовому засіданні у випадку зміни судді (п. 1 ч. 2 ст. 319 КПК України); на сприяння у забезпеченні явки перекладача, свідка, спеціаліста, експерта шляхом здійснення судового виклику (ч. 2 ст. 327 КПК України); подавати клопотання про обрання, зміну або скасування запобіжного заходу (ч. 1 ст. 331 КПК України); подавати клопотання про проведення певної слідчої (розшукової) дії (ч. 3 ст. 333 КПК України); на дослідження доказів обвинувачення в першу чергу (ч. 1 ст. 349 КПК України); подати клопотання про допит свідка за відсутності певного свідка (ч. 5 ст. 353 КПК України); брати участь у перехресному допиті (ч. 7 ст. 353 КПК України); під час допиту свідка заявляти протест щодо питання

іншої сторони (ч. 8 ст. 353 КПК України); заявляти клопотання про допит свідка з використанням технічних засобів з іншого приміщення; брати участь у такому допиті; заявляти заперечення проти проведення допиту свідка в умовах, що унеможливлюють його ідентифікацію (ч. 9 ст. 353 КПК України); заявляти клопотання про повторний допит свідка (ч. 13 ст. 353 КПК України); першим допитати експерта сторони обвинувачення (ч. 2 ст. 256 КПК України); надавати відомості, які стосуються знань, вмінь, кваліфікації, освіти та підготовки експерта (ч. 5 ст. 356 КПК України).

Варто вказати на належну апробацію результатів проведеного дослідження.

Положення та висновки дисертації були представлені на 10 науково-практичних конференціях (стор. 33 дисертації, стор. 6-7 автореферату). Результати дисертації опубліковано у 6 наукових статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях та в тезах 10 доповідей на наукових та науково-практичних конференціях, у тому числі й міжнародних (стор. 33 дисертації, стор. 7 автореферату).

Автореферат точно передає зміст дисертації, відповідає усім вимогам.

В роботі, на нашу думку, мають місце і окремі дискусійні положення, недоліки, що заслуговують на обговорення.

1. Не досить повним видається пункт наукової новизни, що доручення слідчого та прокурора у кримінальному провадженні, мають прирівнюватися до рішень, про що необхідно внести відповідні зміни до ст. 110 КПК України. Якщо слідувати логіці автора тоді доцільно ті ж самі вимоги поширити на вказівки прокурора, оскільки вони можуть породжувати ті ж самі процесуальні відносини що і доручення. В зв'язку з цим, під час публічного захисту хотілося б почути думку дисертантки щодо цієї позиції.

2. Досить дискусійною є висловлена на С. 86-87 дисертаційного дослідження думка щодо визначення суб'єктом кримінального переслідування прокурора, який здійснює нагляд за оперативно-розшуковою діяльністю. Як правило, прокурор який здійснює процесуальне керівництво

та прокурор який здійснює нагляд за оперативно-розшуковою діяльністю є працівниками різних ланок прокуратури, у них відрізняються як завдання які стоять перед ними так і обсяг повноважень. Крім того, випадки коли нагляд за ОРД здійснюється у розпочатому кримінальному провадженні істотно обмежені чинним законодавством, в зв'язку з цим визначати прокурора, який здійснює нагляд за ОРД, як суб'єкта кримінального провадження є досить дискусійним.

3. Слушною, але такою, що потребує додаткового аргументування є думка автора про те, що у випадку проведення слідчих (розшукових) та процесуальних дій прокурором особисто, матеріали, отримані в результаті проведення таких слідчих (розшукових) та процесуальних дій, повинні бути невідкладно, але не пізніше 24 годин з моменту завершення вказаних дій, передані керівнику відповідного органу прокуратури з метою перевірки законності проведення вказаних дій прокурором (С. 104). При запровадженні такої законодавчої новели потрібно враховувати засаду незалежності прокурора – процесуального керівника, те що погодження керівником прокуратури дій прокурора під час досудового розслідування не зовсім відповідає концепції процесуального керівництва після конституційних змін 2016 року. В зв'язку з цим, під час публічного захисту хотілося б почути додаткові аргументи дисертантки щодо доцільності таких законодавчих змін.

4. У дисертації наведено низку слушних змін до чинного КПК України, однак відсутні додатки, які містили узагальнені пропозиції щодо внесенні змін та доповнень до чинного КПК України.

Перелічені тези складають підґрунтя для продовження роботи по удосконаленню законодавства, практики його застосування, розвитку науки кримінального процесу, передбачають проведення наукової дискусії під час захисту дисертації та наведення аргументів автором. Але вказані зауваження не применшують беззаперечних досягнень автора, суттєвого внеску Майлунц Белли Еріківни у теорію кримінального процесу.

Варто відзначити високу методологічну культуру дослідження, лінгвістичну та термінологічну коректність викладу роботи, наявність змістовних додатків, що ілюструють висновки, узагальнюють обґрунтовані у дисертації пропозиції автора. Вважаємо, що переважна більшість пропозицій, рекомендацій та висновків дисертанта можуть бути використані для удосконалення законодавства та практики його застосування, розвитку кримінально-процесуальної теорії, у навчальному процесі.

Висновки. Таким чином, можна зробити загальний висновок про те, що дисертація Маїлунц Белли Еріківни на тему «Суб'єкти кримінального переслідування у досудовому провадженні та у провадженні в суді першої інстанції» є завершеною, самостійно виконаною працею, в якій отримано нові, достовірні результати, які в сукупності є вагомим внеском у кримінально-процесуальну науку і мають суттєве значення для розвитку побудови концептуальних засад забезпечення права на недоторканність житла чи іншого володіння особи в кримінальному провадженні.

Дисертаційне дослідження Маїлунц Белли Еріківни на тему «Суб'єкти кримінального переслідування у досудовому провадженні та у провадженні в суді першої інстанції» відповідає вимогам п.п. 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №567.

Маїлунц Белла Еріківна на основі публічного захисту заслуговує присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент -

кандидат юридичних наук, доцент

завідувач кафедри кримінально-правових дисциплін

юридичного факультету

Львівського державного університету внутрішніх справ

Луцик В.В.

